

1. Енциклопедія Львова / За ред. А.Козицького. - Львів: Літопис, У 4-х томах, 2007-2012, Т.3.
2. Історія Львова. У трьох томах / ред. Я.Ісаєвич та ін. т.2. - Львів: «Центр Європи», 2007
3. Малець Софія За часів Маркіяна Шашкевича. – Львів. Вид-во «Центр Європи», 1992. – 94 с.;
4. Малець Софія. Мистецьке життя Львова першої половини ХІХ ст. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://map.lviv./statti/malec.html>
5. Метельський Р. 10 цікавих фактів про найстарішу бібліотеку в Україні\ <http://photo-lviv.in.ua/>
6. Яремко А Найстаріша книгозбірня України святкує своє 400-ліття\ <http://city-adm.lviv.ua/news/education>

Чабак Людмила Анатоліївна
к.ф.н., Чернігівський центр перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників органів
державної влади, органів місцевого самоврядування,
seminog82@ukr.net

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ МІСТА

Історико-культурна спадщина як сукупність створених у процесі історичного розвитку та успадкованих людством від попередніх поколінь пам'яток духовної та матеріальної культури, має значний ресурс впливу як на суспільство загалом так і на кожну окрему людину зокрема.

Вивченню проблем її впливу так чи інакше присвячені роботи мистецтвознавців, культурологів, психологів, педагогів, філософів та ін. Серед них: І.Д. Бех, П.В. Вербицька, А.В. Іконніков, М.С. Каган, Н.С. Миропольська, Л.М. Масол, Б.В. Неменський, О.П. Рудницька, Л.В. Стародубцева, О.А. Трошкіна, та ін. Однак, окремі аспекти впливу зачасти залишаються на периферії наукових досліджень.

Насамперед йдеться про виховний потенціал історико-культурної спадщини українських міст, потенціал, який ще потребує ґрунтовних студій, а відтак не сповна використовується у практичній площині виховання як молодого покоління так і дорослих громадян нашої держави.

Місто, що є адміністративним, культурним, освітнім центром, зберігає в собі безліч артефактів, пам'яток історії та культури. Однак іноді вони сховані серед об'єктів сучасної цивілізації, занедбані і не здатні в повній мірі розкрити свій потенціал. Лише деяким з них щастить опинитися в руках справжніх господарів, небайдужої громади, що належним чином доглядає та охороняє історичну та культурну спадщину. Вищезазначені проблеми пов'язані не лише з банальною нестачею коштів, але й з тривалою відсутністю традицій шанобливого ставлення до національної української культури, подекуди варварського використання її пам'яток, а то й знищення, паплюження останніх. Відтак українська історико-культурна спадщина довгий час не розглядалася у якості потужного засобу виховання для широкого загалу громадян, зокрема виховання естетичного.

Сьогодні ситуація зазнає змін. Зростання рівня національної самосвідомості громадян, становлення національної ідентичності пов'язано зі зверненням до власних історичних та культурних традицій. Відтак, популяризація та вивчення історико-культурної спадщини відкриваються не лише для вузького кола фахівців, але й для всіх небайдужих мешканців. Саме знання та розуміння культурних надбань власного народу стає підґрунтям для формування ціннісних та світоглядних орієнтацій, поглядів, переконань та ідеалів, сприяє розвитку почуття величчя, гордості за свій народ.

Враховуючи широкий спектр об'єктів культурної спадщини, їх поділ за типами (споруди, комплекси, визначні місця), видами (археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні, науки і техніки) [1], можна стверджувати, що кожен з них матиме певні особливості у здійсненні виховного впливу.

Однак, можна виокремити і загальні тенденції. Адже історико-культурна спадщина впливає на духовний розвиток особистості, сприяє її становленню, формуванню естетичного смаку та оціночних суджень.

Наприклад, архітектура, що поєднує в собі мистецький та технократичний аспекти, є, на думку С.А. Нічкала, матеріалізованою в монументальних формах інформацією про час,

суспільство, людей, стосунки між ними, їх культуру, смаки, спосіб мислення []. А відтак архітектурні об'єкти виступають засобами комунікації між людьми різних поколінь, виховують та репрезентують смаки, естетичні ідеали, формують просторове мислення.

Саме естетичне виховання шляхом ознайомлення з кращими зразками матеріальної та духовної культури дозволяє формувати систему життєвих цінностей людини, розвивати уяву, отримувати естетичну насолоду від споглядання творів мистецтва.

Потужним є вплив історико-культурної спадщини і на пошук та формування ідентичності, приналежності до відповідного культурного середовища.

Зокрема, прояв інтересу до об'єктів історико-культурної спадщини, зосереджених на певній території, дозволяє її мешканцям заглибитися у минуле свого населеного пункту, дізнатися про процеси, які тут відбувалися, події, що зумовлювали створення тієї чи іншої пам'ятки, зрозуміти зв'язок між минулим і сьогоденням. Тобто, історико-культурна спадщина пов'язана з історичною пам'яттю та спонукає до більш глибокого вивчення власної історії, історії своєї громади.

Як зазначає П.В. Вербицька, історико-культурні пам'ятки як надбання людства сприяють становленню молодшої особистості, її духовному розвитку, формуванню сталого почуття приналежності до місцевої спільноти [3,с.107].

Тобто, споруди, комплекси, визначні місця, розташовані на території окремого міста сприяють формуванню не лише національної, але й локальної ідентичності, підштовхують до усвідомлення людиною себе як жителя визначного/відомого/історичного населеного пункту. Така ідентичність яскраво проявляється під час перебування особи за межами свого міста та розкривається через прагнення позиціонувати себе як представника відповідної громади, представляти її цінності, надавати оціночні судження, описи рідного міста, його своєрідну промоцію та рекомендацію до відвідання.

Через емоційне сприйняття навколишньої дійсності здійснюється формування переконань, поглядів жителів відповідної громади, які згодом стають основою їх поведінки, їхньої громадської та суспільно-корисної діяльності у полікультурному середовищі. Така поведінка згодом передається від одного покоління до іншого, формує традиції шанобливого ставлення до здобутків національної культури.

Виховний потенціал історико-культурної спадщини міста розкривається не відразу. Для цього необхідні зусилля багатьох жителів громади – педагогів, краєзнавців-дослідників, представників органів місцевого самоврядування, громадських організацій, засобів масової інформації тощо. Кожен з них може розкрити окрему грань, властивість історичних та культурних пам'яток, що дозволяє в сукупності здійснити максимально глибокий позитивний вплив на людину та суспільство.

Список використаних джерел та літератури:

1. Про охорону культурної спадщини – Закон України від 24.02.2016 №1805-III: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>
2. Ничкало С.А. Мистецтво архітектури: виховний потенціал / С.А. Ничкало [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lib.itta.gov.ua/5487/1/Nychkalo_2013
3. Вербицька П.В. Виховний потенціал дослідження полікультурної спадщини в інформаційну добу / Поліна Василівна Вербицька // Інформаційні технології і засоби навчання. – Т.51. – №1 – 2016. – С. 103 – 109.

Чернобай Юрій Миколайович

доктор біологічних наук, професор

Державний природознавчий музей НАН України

м.Львів yuchor@smnh.org

ФРАГМЕНТИ ПРИРОДИ У СКЛАДІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ МІСТА

Людина, як і суспільство, поза цивілізаційних чинників, поза культурою, існувати не може. В гуманітарному просторі визначають два прояви культури – культура людини та культура природи [9]. З природничих позицій таке зіставлення радше художнє, ніж наукове, Культура спирається на певні засади свідомості, це завжди усвідомлене, штучне втручання у